

Marstrand med Albrektssunds kanal

**KUSTARTILLERIETS KAMRATFÖRENING
GÖTEBORG**

Redaktionen har ordet

Bäste läsare!

Den mörka vintern börjar närma sig sitt slut därmed är det också dags för att ta itu med arbetet med årets första nummer av tidningen.

Jag tackar för inkomna artiklar och uppmanar samtidigt 'nya författare' att komma med bidrag och på så sätt hjälpa till att få ett mer varierat innehåll i tidningen.

Artiklar till nästa nummer skall vara redaktionen tillhanda senast 15/9.

Jag ber också alla läsare att hjälpa till att rekrytera nya och gärna yngre medlemmar till föreningen ty medelåldern i föreningen är oroväckande hög.

Det har kommit många positiva kommentarer om

korsordet och jag ber konstruktören Sven Einarsson att ta åt sig den äran.

Det kan löna sig att lösa och skicka in korsordet. Priserna är ju numera penninglotter och vid förra utdelningen vann en pristagare 1 000 kronor på en av de lotter han fick.

Angenäm lösning önskar
Gunnar Hellekant

Adressen till tidningen är:
KA-fyrén, c/o Museet, MK V, Box 5155,
426 05 Västra Frölunda.

FÖRENINGSNÅLEN, KLUBBMÄRKET OCH BLOMSTERFONDEN

Föreningsnålen bör varje medlem ha fästad på sitt rockuppslag. Den är ett tecken på att Du tillhör en militär förening, där inga gradskillnader finns. En förening för det goda kamratskapet. Nålen kostar Kr 20:- samt porto, 5:-

Klubbmärket, "guldbroderat" att användas som ficklocksmärke på blazer m.m. har rönt stor uppskattning.

Märket kostar Kr 40:- samt porto, 5 :-.

Blomsterfondens medel används vid hedersbevisningar av olika slag.

Beställningar och inbetalningar kan göras direkt till skattmästaren, fn Helmer Temegren, eller på postgiro 45049 - 4.

Skilj därvid noggrant på de olika posterna, t.ex. Medlemsavgift, blomsterfond, föreningsnål eller klubbmärke.

Ordförandens spalt

Den 15:e november firade vi föreningens 60-årsjubileum. Det blev en mycket trevlig och minnesvärd kväll. Jag vill härmed passa på tillfället att framföra mitt varma tack till alla som bidrog med fina arbetsinsatser före och under festen.

Jag vill också framföra föreningens tack till övriga Kustartilleriets kamratföreningar vilka alla hedrade oss med representanter och fina gåvor.

Åter till vardagen

Försvarsbeslut 96 togs i Riksdagen den 13:e december. Ett beslut som innebär en kraftig reducering av Försvarsmakten. Reduceringarna drabbar alla förband och försvarsgrenar och ett omfattande arbete pågår för närvarande med att omstrukturera vårt försvar. Det som tydligast märks och som får stort utrymme i media är naturligtvis förändringarna i fredsorganisationen. Allvarigare för vårt försvar är dock de reduceringar i krigsorganisationen som beslutet innebär. Ett tydligt exempel på detta är kustförsvarsbataljonerna i KA där antalet halveras.

Det positiva med försvarsbeslutet, sett ur KA 4:s perspektiv, är naturligtvis att vi blir kvar med grundutbildningen på regementet. För närvarande pågår, under inspektören för Kustartilleriets ledning, detaljutformning av hur hela förbandsproduktionen i KA skall organiseras. Exakt vilken utbildning som skall genomföras vid KA 4 får jag återkomma till i nästa nummer.

Avslutningsvis vill jag slå ett rejält slag för nyrekrytering till vår kamratförening. I likhet med Försvarsmakten har föreningen en ogynnsam åldersfördelning i medlemskåren. I klartext innebär detta att om vi inte lyckas rekrytera våra ungdomar kommer inom en snar framtid medlemsantalet drastiskt att nedgå. För många år detta på intet sett något nytt problem varför vi måste, ställa oss frågan varför vill de unga inte vara med. Här finns stort utrymme för fantasi och idégenerering för att vända trenden.

Bosse Andersson

1997-02-28

Upprop

Årsmöte

Torsdagen 17 april klockan 1800 genomförs

Årsmöte på officersmässen

Efter mötet serveras ärtmiddag.

Möt upp!

Vårmiddag

I direkt anslutning till årsmötet avhåller föreningen

Vårmiddag på officersmässen
17 april klockan 1900.

Middagen kommer i år att vara

Ärtmiddag med pannkakor,
kaffe och punsch,
till en kostnad av 60 kronor.

Anmälan om deltagande vid middagen lämnas
senast 11 april per telefon till
Eva Werner 031-69 20 67
eller
Gun Strandberg 031-69 27 40

Välkomna!

Inbjudan

Vår medlem Stig Svanberg, vars son driver

Carlstens Fästning på Marstrand

erbjuder härmed alla föreningens medlemmar med familjer

Gratis entré vid besök på fästningen.
Ange namn och adress i kassan vid entrén
Välkomna!

Inbjudan till

Kamratföreningarnas träff i Karlskrona

22 till 24 augusti 1997

Preliminärt program:

Fredag 22/8

På eftermiddagen: Avresa med buss från KA 4.
Inkvartering

Lördag 23/8

Under dagen: Studiebesök på Nya
Marinmuséet på Stumholmen
och
Gräsviksområdet (före detta
KA 2 kasernområde)

På kvällen; Festmiddag med dans

Söndag 24/8

På förmiddagen; Rundtur i Karlskrona
Lunch
Återfärd till Göteborg
c:a 2000 Ankomst till KA 4

Tag med din fru, make sambo eller vän till en trevlig
samvaro i glada kamraters lag.

Kostnad: Kostnaden blir högst 400,- per person.

Anmälan: Anmäl dig snarast, dock senast 1/6, per tele-
fon till Gun Strandberg 031-692740 eller Eva Werner
031-692067.

Detaljprogram utsändes till anmälda när vi erhållit slutlig
inbjudan från KA 2

Detta är enda inbjudan till sammankomsten!

Välkomna!

Festkommittén

Nya medlemmar

Sven Andersson
Torbjörn Asplund
Anna-Marie Eliasson
Karl-Erik Eliasson
Eric Kahl

Västra Frölunda
Torslanda
Västra Frölunda
Västra Frölunda
Stenungsund

Ture Kronvall
Bo Magnusson
Georg Åderman
Roland Öster

Hisings Kärra
Göteborg
Fristad
Rejmyre

VI GRATULERAR

april – oktober 1997 1997

85 år

Bo Risberg 26 augusti
Axel Hammarström 24 oktober

80 år

Carl Pettersson 1 maj
Per Carlsson 11 juli
Björn Engwall 24 september
Börje Persson 7 oktober
Oscar Dahlin 14 oktober

75 år

Bengt Silander 24 april
Ann-Britt Svensson 24 april
Lennart Lomfors 29 maj
Axel Friman 2 augusti
Roland Falk 17 september
Lars Heinmar 24 oktober
Hugo Eriksson 28 oktober

70 år

Roland Kjellberg 11 april
Sven Robertsson 12 maj
Rune Kaaling 10 juni
Rune Nilsson 24 juni
Erik Rydén 1 juli
Hjördis Mellgren 16 september
Björn Döbeln 24 oktober

60 år

Göran Lyrfors 6 april
Gunnar Börjesson 14 april
Lars Olsson 7 september
Göran Larsson 19 oktober

50 år

Ragnar Averius 2 maj
Erik Uddenberg 5 maj
Hans Törnström 9 juni

Kustartilleriets Kamratförening i Göteborg 60 år 1996

Den 15 november samlades ett 65-tal inbjudna gäster och övriga medlemmar till jubileumssupé på KA 4 officersmäss.

Föreningen räknar numera bland medlemmarna också damer och inslaget var glädjande stort denna festliga kväll.

Nyordne ordföranden och tillika regementschefen överstelöjtnant Bosse Andersson svarade för såväl värdskapet som klubbmästerskapet med den äran.

Stora matsalen var välfylld liksom faten som man undfågnats med. Från dessa serverades toast skagen, Fläskfilé garni med sagolikt god potatisgratäng, allt beledsagat med vältempererade viner.

En särskild honnör till den flitiga och smidiga servispersonalen är på sin plats.

Bosse Andersson välkomnade till bords och höll ett föredömligt kort högtidstal. Han föreslog en skäl och välgångsönsknings för föreningen och passade också på att saluera de duktiga eldsjälarna bland medlemmarna som både byggt och skapat vårt förnämliga museum.

Museet som är beläget på fortområdet visar regementets tillvaro på ett åskådligt sätt. Ett besök på museet är verkligen att rekommendera.

I inledning en talades om inbjudna gäster och dessa utgjordes företrädesvis av representanter för brödrarföreningarna.

Först till tals kom Ulf Ressel, vise ordförande i KA 1 Vapenbröderna som gratulerade till de 60 åren och överlämnade en uppfördrad karta föreställande den första uppmätning som gjorts i Stockholms skärgård daterat 1600-talet.

Mellan talen beordrade Bengt Sänne sång från texterna i programbladet och visst höjde detta stämningstemperaturen en hel del.

Jan-Erik Hansson tyckte att vi tar väl det i nummerordning då han tog till orda för KA 2 Kamratförening för att gratulera jubilarerna och överlämnade en minnesgåva. Dessutom saluterade han Göteborg där han trivs bra och har många vänner och bekanta som han dessutom träffat under kvällens fest, till och med sina svärföräldrar, de Ni!

Per Widgren vise ordförande i KA 3 kamratförening framförde välgångsönsknings och menade att om än, tveksamma hemmabrygden Gotlandsdricka så tänker vi fortsätta framställningen. Detta är ett måste på Gotland.

Han överlämnade ett vackert utfört krus av laggrä och menade att detta visst lämpar sig till Gotlands-

drickans konsumerande.

För KA 5 Kamratförening gratulerade vice ordföranden Gullmar Eriksson och överlämnade förbands-skölden.

till sist uppvaktade en av föreningens egna medlemmar, Karl-Erik Överås, med ett egenhändigt utfört konstverk, mycket vackert och föreställande Nya Elfsborgs Fästning.

Bosse Andersson framförde föreningens stora tack och uppskattning för gratulationer beledsagade av vackra och minnesvärda gåvor.

Hedersmedlemmen och före detta regementschefen och numera också filosofie doktorn Kjell Werner uttryckte sitt och närvarande gästers tack för en läcker måltid och manade servicepersonalen att komma in i salen och personligt få erfara gästernas uppskattning.

På grund av den talrika närvaron måste vi också ta mässens andra våning i anspråk då jag nu hälsar Er välkomna till kaffet – blev värdens sätt att bryta taffeln.

Sorlet från kaffeborden steg i takt med den goda stämningen och kanske hjälpte kommersen från baren till en aning!?

Nej vi hörde inte fel då ljuveliga toner hördes från den nu avdukade och utrymda matsalen. Det var Fader Bergs Ragtime Band som med sin sjuannaorkester spelade upp till dans och inom några sekunder var hela dansytan ordentligt ockuperad och så kom det att bli hela kvällen långt över midnatt.

I sanning en angenäm och minnesvärd afton med kulinariska förtecken tycker

Roland Kjellberg.

Regementschefer av olika generationer: fr v nuvarande Bosse Andersson, Kjell Werner (numera även fil dr), Lars Ahlström samt Sven Robertsson.

KA 3 kamratförening genom Per Widgren uppvaktar med en träsejdel lämpad för specialiten Gotlandsdricka.

Deltagare under en av den nödvändiga men trivsamma bränslepåfyllningarna.

Gästbud på Carlstens fästning

"De skånska gästgivarna kan slänga sig i väggen"

Av ett fyrtiotal inbjudna "gamla" kustartillerister av olika kategorier, alltså minröjare, artillerister, luftvärnare, "fortare" m fl kunde generöse värden Stig Svanberg ånyo hälsa 25 st förväntansfulla gäster välkomna till traditionell (eller?) herrmiddag på Carlstens Fästning. Lyset i tornet på fästningen sken välkomnande redan då vi anlände kajen på Marstrand, denna disiga fredagsafton. 8/11!

Sedan respektive sängplats annekterats och av de särskilt duktiga också bäddats, t ex av Sven Einarsson, var det ingen som hörde dåligt då Stig kallade till den improviserade men välfyllda baren.

Lagom styrkta ökade röstlägena nästan som i aktiva dagar, dock var tillropen betydligt gladare än då. Även om Putte Rydén försökte sig på ett och annat "Givakt".

Överrösta kunde vännen Stig då han förkunnade huru resten av aftonen skulle gestalta sig.

Efter kortare historik och rundvandring med lämplig vätskekontroll, var det dags att bänka sig i den till Vikingamiljö smyckade salen. Vid det dignade långbordet lägnade den tillika vikingaklädda personalen de alltmer välmående gästerna med, tjocka revbenspjäll, lammstek samt helstekt gris som styckades i väl tilltagna stycken på huggbordet uti salen.

Stänket i Karl-Erik Alméns nacke kom just från huggbordet. Det var alltså inte brylcreme, så de så!

Från bordet kunde gästerna förse sig med själva med bakad potatis och aromsmör, grovt bröd, hela grönsaker m m . De fiffigt monterade hornen i skärbrädorna av bok kunde lätt fyllas med vältempererat rött vin, även om en och annan valde öl.

Stämningen hade nu nått himmelska höjder och nostalgin flödade, i de många talen som varvades med såväl muntra historier som verkliga dramatiska upplevelser under beredskapsåren såsom minröjningar respektive sprängningar, ity det gällde att inhösta premien som belöpte sig på 60 kronor! Hm, tur att penningvärdet var högre på den tiden om man betänker riskfaktorema.

Stinna och mätta framförde Roland Kj. De närvarandes tack för riklig undflägnad och på hans förslag

beledsagades tacket med för tillfället passande trefaldigt ODD RA, som också ekade så att taket nära nog lyfte.

Så manade värden ett skifte över till nästa långbord där kaffe med stekta (ej gröna tomater) men äpplen i kanel och socker och också avec smakade härligt som dessert.

Under taffeln underhölls vi av de fina trubadurerna med Taube- och Bellmanvisor.

Strax före midnatt återsamlades vi, var annars om inte i Baren, där de nostalgiska upplevelserna tog ny fart!

Men säg den glädje som varar beständigt? John Blund började pocka på uppmärksamhet hos de drygt 70-åriga kämparna och snart hördes belåtna suckar och en och annan snarkning från de allt mer ockuperade paulunerna.

Efter stärkande frukost lämnade vi på lördagen, en minnesvärd upplevelse rikare, Carlstens Fästning efter att först hunnit framföra våra uppskattanden till vänsälle Stig Svanberg!

En afton värd att föreviga så som skrivaren försökt göra.

Tillgivne
Roland Kjellberg

Vården Stig Svanberg välkomnar sina gäster till Carlstens fästning med en kort historik.

När blev utloppet ur Göta Älv svenskt - och varför? II

Av Ingvar Leion

Bakom den svenska expansionen under 1200-talets första hälft, då Sverige för första gången fick tillgång till "korridoren" till Västerhavet, låg inte bara svenska intressen, något som framhölls i föregående avsnitt. Inte minst L(beck och påvekyrkan hade intressen av en gentemot Norge och Danmark tullfri passage till och från Lödöse. Realpolitiskt förutsatte detta att sjötrafiken mellan Västerhavet och Lödöse kunde gå längs en helt igenom svensk farled. - Fred och politiskt lugn gagnade de merkantila intressena, och kyrkan ansåg att handel och mission skulle bedrivas i samverkan.

I sammanhanget kan noteras, att den påvliga legaten Vilhelm av Sabina ledde det bekanta Skänninge möte år 1248 i närvaro av bl a Birger Jarl. Mötet medförde att kyrkan skildes från staten (som bekant ett åter aktuellt ämne). Kyrkan blev självständig och därmed grundades vad som skulle komma att bli ett stundom alltför tryckande kyrkovälde. Vilhelm av Sabina hade året innan besökt Norge och anses - på intet sätt överraskande - ha varit en energisk bundsörvant åt Lübeck.

Ikke osannolikt har Vilhelm av Sabina, direkt eller indirekt, spelat en roll för uppkomsten av "korridoren".

Norge

När det gäller direkta norska eftergifter, som medfört att socknarna Lundby och Tuve överförts till Sverige, har vi kunskap om en del händelser som på ett eller annat sätt kan ha haft betydelse i sammanhanget.

År 1225 gjorde den norske kungen Håkon Håkonsson ett infall i Värmland med en här på omkring 3000 fotsoldater och 600 ryttare. Han ville komma åt den tidens basområden för upprorsrörelse riktad mot Norge. Året innan, 1224, hade Håkon träffat den väst-svenske lagmannen Eskil i Kongahälla; för denne hade han beklagat sig över att svenskarna ej gjort något åt dessa upprorsmän, som härjade från svenskt område.

Den tvist som på detta sätt uppkom mellan Sverige och Norge bilades så sent som år 1248. Året därpå, 1249, uttrycktes detta i en fredsöverenskommelse där det bestämdes "att det skulle vara fred mellan Norge och Sverige, ovänner av den ene eller andre skulle icke trivas eller tålas i den andres rike".

Det är väl inte alldeles osannolikt att en gränsjustering till svensk förmån på Hisingen skulle kunna vara

ett slags kompensation för att Håkon "brände Värmland". Å andra sidan: mot detta kan anföras en senare norsk "anknytning" till Lindholmen - se nedan!

Danmark

I början av 1200-talet var Danmark stormakt. Dess välde sträckte sig över tyska östersjökusten och upp mot Finska viken.

Estland erövrades 1219.

Man hade intervenerat i Sverige, i de erikska och sverkerska tronstriderna, genom att bidra med trupp till stöd åt Sverker i slagen vid Lena (1208) och Gestilren (1210). I båda dessa slag blev Sverker och danskarna slagna.

Det stordanska väldet bröts av tyskarna i slaget vid Bornhöved, ett par mil söder Kiel, år 1227. Därefter kom Danmark att utsättas för svåra inbördes strider, främst under 1240-talet, vilka kulminerade i kungamörd. (I augusti 1250 mördades kungen, Erik Plogpenning, av sin bror Abel.)

Man var i konflikt med tyska furstar, som hade besittningar i det forna stordanska väldet, och kom i krig med Lübeck. - Lübeckarna härjade Skånes och Själlands kuster i slutet av 1240-talet och till och med tog Köpenhamn för att kommersiellt underkuva Danmark. Danmarks handlingsfrihet till sjöss, i Östersjön, Öresund och Kattegatt var rimligen under denna tid begränsad, vilket bör ha gynnat svenska och norska aktiviteter till sjöss; men även till lands i ett kustlandskap som Halland.

Det finns anledning fråga sig om de danska förluster vid Lena, Gestilren och Bornhöved, liksom de danska satsningarna österut, i Baltikum, och svårigheter i övrigt, skulle kunna kopplas till danska territoriella eftergifter i nordligaste Danmark, vid Göta älvs mynning; exempelvis genom att Sävedals härad inordnats under Sverige, varvid Mölndalsån gränsat åt det danska Askims härad och Sävcan i hela sin längd kommit att tillhöra Sverige.

Enligt historien om den norske kungen Håkon Håkonsson, skriven år 1265 av Sturla Tordarsson, brorson till Snorre Sturlasson, träffades Birger Jarl och Kung Håkon "vid älven" år 1252 för att avhandla gemensamma åtgärder mot Danmark. 1249 hade man mötts vid Lödöse, och det är möjligt att även detta möte år 1252 ägt rum där. Nästa möte, år 1253, kom emellertid att ske i anslutning till älvmyningen på sätt som ger anledning förmoda att Sävedals härad då - om inte tidigare - blivit svenskt. (Se "utgångsgruppering" nedan!)

Vid mötet år 1252 beklagade sig Håkon för jarlen över att den danske kungen Abel varit opålitlig och brutit avtal: Abel hade inte infunnit sig till avtalat möte "vid landgränsen" år 1251. (Detta uttryck, "vid landgränsen",

liksom att Håkon i sammanhanget sägs ha begett sig "österut till Älven", talar för att i varje fall Askims härad år 1251 var danskt.) - Jarlen å sin sida klandrade danskarna för rån och dråp och inte minst för att de bistått de upprorsmän som jarlen besegrade vid Herrevadsbro året innan, 1251.

Vi det här mötet, 1252, bestämdes att man tolv månader senare skulle göra en samordnad insats mot Danmark. Härvid skulle Håkon ha med sig "en skeppshär från Norge" och Birger Jarl en här på 5000 man. I planeringen ingick att jarlen skulle "rida söderut genom Halland" och härja "så mycket han hade lust till".

Man "utgångsgrupperade" året därpå, 1253, med Birger Jarls styrkor på Gullbergs hed och Håkons flotta med huvuddelen vid Öckeröarna och mindre del, med Håkon, vid Lindholmen på Hisingen. Danska sändebud "låg uppe i älven vid Gullbergs hed, således i anslutning till den "strategiska plats" där Sävån och Mölndalsån mynnar i Göta älv. - Parterna försökte nå avtal om ömsesidiga skadestånd, varvid Norge skulle få Halland som pant tills Danmark reglerat de skador det ansågs ha åsamkat Norge.

Det blev emellertid inget gemensamt svenskt - norskt militärt ingripande mot Danmark. Företaget inställdes; kung Abel hade nämligen stupat året innan, 1252, i ett krig mot friserna.

År 1254 kom ett nytt möte till stånd vid älven, med motsvarande "gruppering" som tidigare. Dansk kung var nu Kristofer I. Denne godkände inte vad sändebuden året före gått med på ifråga om skadereglering. Kristofer lämnade mötet och drog genom Halland, som det sågs, rivande alla broar efter sig.

Efter att således förgäves ha försökt nå förlikning med Kristofer beslöt sig Håkon för att härja i Halland. År 1256 drabbade han hallandskusten med en flotta på 360 skepp. Därvid brändes bland annat Årnäs (vid nuvarande Åskloster).

Håkon seglade vidare till Köpenhamn, där han tvingade Kristofer att underhandla.

Efter ett inledande motstånd från Kristofer kom en fredsöverenskommelse till stånd år 1257, genom medling av kyrkan, och av Birger Jarl, som året innan, 1256, slutit ett freds- och vänskapsavtal med Danmark.

Vid denna tid var Kristofer även i strid på annat håll: med ärkebiskopen i Lund och med en rügisk furste, som hotade Själland, och dessutom med holsteinska grevar. I sin nöd anhöll han år 1258 om hjälp från Sverige och Norge! Han blev bönhörd och utlovades ett bistånd på 4000 man från vardera landet.

Det här biståndet var knappast gratis.

Det kan ha kostat Danmark södra stranden av Göta älvs utlopp; men en sådan eftergift från dansk sida kan naturligtvis ha skett redan år 1256, i samband med det

freds- och vänskapsavtal som då slöts mellan Sverige och Danmark. Om nu inte södra älvstranden tillförts Sverige i ett helt annat, för oss fullkomligt okänt sammanhang.

Det danska tvåfrontskriget mot Rügen och holsteinaerna slutade 1259 med att Kristofer dödades, enligt vissa uppgifter även den rügiske fursten, och det blev förlikning med holsteinaerna.

Birger Jarl hade då nått Blekinge med sina stridskrafter men återkom med en flotta till Öresund år 1261 - i vad avsikt är oklart.

Då hade året innan, 1260, hans son kung Valdemar gift sig med Sofia, dotter till Erik Plogpenning. Själv gifte jarlen om sig år 1261 med Abels änka, Mechtild, således med änkan efter den man som mördat sonhustruns far!

Ett gott förhållande mellan Sverige och Danmark kan sägas ha eftersträvat under 1250-talet. Det syns ha stärkts genom giftermål, och detta vid en tidpunkt då södra stranden av Göta älv tillhört Sverige. Giftermålen kan förmodas ha bidragit till att konsolidera den svenska expansionen längs den södra älvstranden.

När blev då utloppet ur Göta älv svenskt - och varför? Frågan ställs i rubriken och har kunnats besvaras beträffande "varför". Behovet av fri sjöfart till och från Lödöse, ostörd av danska och norska tullanspråk, är okontroversiellt; intressenterna bakom "korridorerna" kan dessutom anses vara identifierade. Till dessa hör naturligtvis Sverige men även icke-svenska merkantila intressenter (Lübeck), och påvekyrkan med sin inställning att handel och mission skall samverka.

"När", inom tidsperioden 1206-1261, kan inte besvaras med någon form av säkerhet.

Icke osannolikt har den svenska expansionen skett successivt; Sävédals härad kan förmodas ha tillförts Sverige "i ett första steg", därefter Askims härad. Fredsöverenskommelser m m och var man har grupperat stridskrafter ger en antydning om tidpunkter som kan ha varit aktuella.

Men plats finns uppenbarligen, för den som är intresserad, att forska vidare i främst "när-frågan".

Regional underofficer 1948 – 1952.

– fortsättning från förra numret –

Den 1 oktober 1948 påbörjades avlämningen av anläggningarna på Dyrön med räkning av varje pryl. Det var allt från kanoner till eldhandvapen, från sängkläder till bergbormaskiner och mycket annat.

Numera är allt borttaget sedan många år och barackerna är brända.

Vi räknade materiel på Dyrön under hela veckan. Renskrivning av protokoll gjordes på kvällarna på Stads- hotellet på Marstrand.

Det var Herman 'Snyggen' Snygg och jag som arbetade med detta.

Inventeringsförrättare var majoren Gyllenkreutz och flaggjunkare Odkrantz var också med.

Jag var noggrann men trots det blev jag 'lurad' på materiel.

Exempel; Några tusen filter och lakan låg snyggt hopvikta på hyllor med ryggarna utåt för att det skulle vara lätt att räkna.

Sommaren därpå hade jag hjälp med att veckla ut filtarna för att 'malsäkra' dem. Döm om min förvåning när jag fann att många av filtarna var halva och flera lakan var trasiga. Jag var ju tvungen att ringa till Gyllenkreutz och beklaga att jag var back på 60 filter och minst lika många lakan.

– Hur skall jag göra? Jag är skyldig att anmäla förlusterna till regementschefen.

– Nej, nej för Guds skull, gör inte det. Kom hit med allt trasigt så kasserar jag det och sergeanten kan sedan hämta ut nytt hos förvaltaren i huvudförrådet.

Alla verktygslådor inventerades och verktygen fanns men alla de så kallade förbrukningsartiklarna saknades.

Vad som verkligen saknades var tydligen inte så noga. Jag tänker då närmast på tre mekanismer till kanonerna. Mekanismerna förvaras i en låda 60 x 70 x 20 centimeter och dessa glömde inventeringsförrättarna bort. Efter tre veckor upptäckte jag att mekanismer saknades och att tre kanoner därmed var oanvändbara.

I ammunitionsdurken saknades stuvningsplanen och det var ett par tre centimeter vatten på golvet och avfuktningen fungerade inte

Efter någon vecka fick jag tillåtelse att anställa en

person som skulle arbeta i förråden.

Nu skulle det eldas i barackerna och inte minst i officersmässen där jag bodde.

När vedtraven minskade upptäckte vi en röd låda under den innehållande en av de saknade mekanismerna.

Den lämnades till tygverksta'n på KA 4 för renovering och då fick jag reda på att de två andra mekanismerna fanns där. På min fråga – varför – fick jag svaret att hämtar man inte grejerna efter reparation blir dom oftast liggande kvar.

Hade bara viljan funnits hade det inte varit svårt för verkstadspersonalen att ta reda på vart mekanismerna hörde.

Nu var det dags att passa in riktningssinrättningarna till pjäserna på Dyrön och på öarna däromkring.

Efter att ha placerat ut och passerat in åtta sikten på Dyrön och Rönnäng utgick jag från att de resterande fyra skulle passa på Koön. Men icke. Nu fick vi börja om och prova vilket innebar ett otal resor mellan öarna under den vecka det tog att få ordning på det.

Då kom det en order att samtliga sikten skulle till verkstaden för att byta skalor.

Gissa om vi var noga med att märka upp dom med pjäsnummer och pjäsplats. Det arbetet skulle spara mycket bekymmer vid nästa montering.

Och det skulle behövas för en vecka senare skulle det börja en krigsövning vid förbanden.

Ja nu skulle det inte bli några fel, tänkte jag, men ack vad jag bedrog mig.

När jag kom till verkstaden för att hämta siktena låg dessa i en prydlig hög på golvet och mina märklappar låg väl förvarade på en hylla i närheten.

Nu var det att börja från början igen. Tiden räckte inte till utan när övningen startade hade flera pjäser fått fel sikten.

Tygmästaren, chefen för vapenavdelningen, fick veta det och jag, sergeanten som inte skött sina äligganden, fick en ordentlig utskällning.

Till varje pjäs skulle det finnas två blyackumulatorer och enligt kvitto vid avlämningen skulle dessa finnas på ackumulatorverksta'n.

När jag en vecka före övningen skulle hämta dom fick jag ett skriftligt besked av förvaltaren lydande som följer:

— Människa, Du har inga 'ackar' förvarade hos mig på verksta'n, och hör sen.

Jag var alltså bedömd som 'människa' vilket jag i detta sammanhang uppfattade som mycket förklenande.

Jag rapporterade det inträffade till tygmästaren som beordrade förvaltaren att personligen lämna över 'ackarna' till mig. Det gjorde han dock inte men hans personal levererade dom till kajen på Dyrön utan att meddela mig.

Dagen efter kom det en fiskare till mig och berättade att det stod en massa dyrbara ackumulatorer på kajen.

Om det var på grund av dåligt omdöme eller det att förvaltaren skämdes som gjorde att han inte tog kontakt med mig fick jag aldrig reda på.

När det gällde den fuktskadade ammunitionen kom jag lättare undan.

Förvaltaren Gustav Tegenby kom ut med färjan *Loke* och hade med sig ny och den skadade levererade han tillbaka till Bofors Ab. Han ordnade också så att det vattenburna värmesystemet i durkarna fungerade.

Med bristfälliga telefonförbindelser och dåliga elinstallationer är det svårt att leva och arbeta.

'Telegubbarna' ingenjörerna Ström och Vilgot Eriksson och elingenjör Tage Wehre – fixade telefonerna och satte in en spis med ugn i officersmässan och element i mitt rum. Att jag trivdes med att samarbeta med dessa gentlemän är väl lätt att förstå.

Att från KA 4 få hjälp med transporter var ett annat stort problem i tillvaron.

Det hände väldigt ofta att båtar som jag beställt för blev beordrade på andra uppdrag av tyg- eller fortavdelningen.

Jag ilsknade till när jag vid flera tillfällen under sommaren såg 'mina' båtar ligga vid kajen på Dyrön för någon annans räkning.

Vid ett tillfälle hade verkstån beordrat in samtliga kulsprutor för översyn. Jag fick inga transportresurser men efter tredje 'påminnelsen' avtalade jag med en fiskbåt som skulle till Fiskhamnen och låsa att han tog med sig vapnen och väl i fiskhamnen kom min gode vän flaggfuriren Carl Pettersson med lastbil och körde dom till KA 4. Detta upprepades ytterligare några gånger.

Ja så gick det till när farfar var ung 1948 – 1952. Är det inte fantastiskt?!

Till en stor övning hade jag beställt en hel del materiel från förrådet på KA 4. Det var ficklampor ock batterier och mycket annat.

Döm av min förvåning när beställningen kom tillbaka med stabsintendentens påskrift; Beställningen avslagen.

Spärrbataljonschefen beordrade mig att skaffa ficklampor till varje enhet, gick det inte på annat sätt fick jag köpa. Sammanlagt 60 stycken fullgoda ficklampor skulle det vara.

I affären på Dyrön fanns det fyra ficklampor men inga batterier. Problemet löste sig till sist men förbanden fick klara sig utan lampor några dagar.

Så till något helt annat. Jag hade hand om en hel del materiel i fästningen på Marstrand också.

Jag ville kontrollera låsningen där.

Det var en varm högsommarlördag och för att inte

avslöja för alla civila på ön var förråden var klädd jag mig i civila kläder.

Civil på en arbetsdag.

I backen till fästningen mötte jag kustartilleriförsvarschefens stabchef.

Jag gjorde fältanmälan och han tittade dumt på mig men svarade inte.

Jag gjorde mina kontroller och för tillbaka till Dyrön.

På måndagsmorgon ringer det på telefonen och från stabschefens expedition får jag order att omgående till KA 4 för förhör.

Jag åkte över med båt till Tjuvkil och fortsatte sedan med buss till Göteborg,

Väl framme anmälde jag mig hos stabschefen.

Han började

— Ni var i Marstrand i lördags klockan 1400. Jag har kontrollerat huruvida sergeanten hade permission, semester eller annan ledighet och funnit att sergeanten var i tjänst. Hur kan man då utan lov vara civilklädd?

Jag frågade om jag kunde få lov att förklara mitt handlande.

Nej! fick jag till svar, det är jag som beviljar civil klädsel i tjänsten!

Så hände det inget på en lång stund

Jag tittade på klockan.

Det såg han och frågade

— Har sergeanten bråttom?

— Ja major, jag har väldigt bråttom. Jag har folk i arbete på ön och måste därför hinna med sista båten tillbaka.

Han för upp ur stolen och skrek

— Det är jag som bestämmer när förhöret är avslutat! Strax därefter fick jag gå därifrån.

Tänk vad mycket snabbare och billigare det hade blivit om han 'förhört' mig via telefon.

En tid därefter fick vi till min glädje en ny stabchef.

Det var Birger Björnsson som senare också blev chef för Göteborgs Kustartilleriförsvar.

Ett byte jag uppskattade.

Detta har varit ett försök att skildra hur tjänsten bedrevs vid denna tid. Det fanns många ljusglimtar men det var en hel del som sköttes underligt.

Det finns dock en annan sida av tillvaron och då tänker jag på den sociala gemenskapen med befolkningen på de öar där man tjänstgjorde.

Till det ber jag att få återkomma till i ett senare nummer.

Stig Svanberg

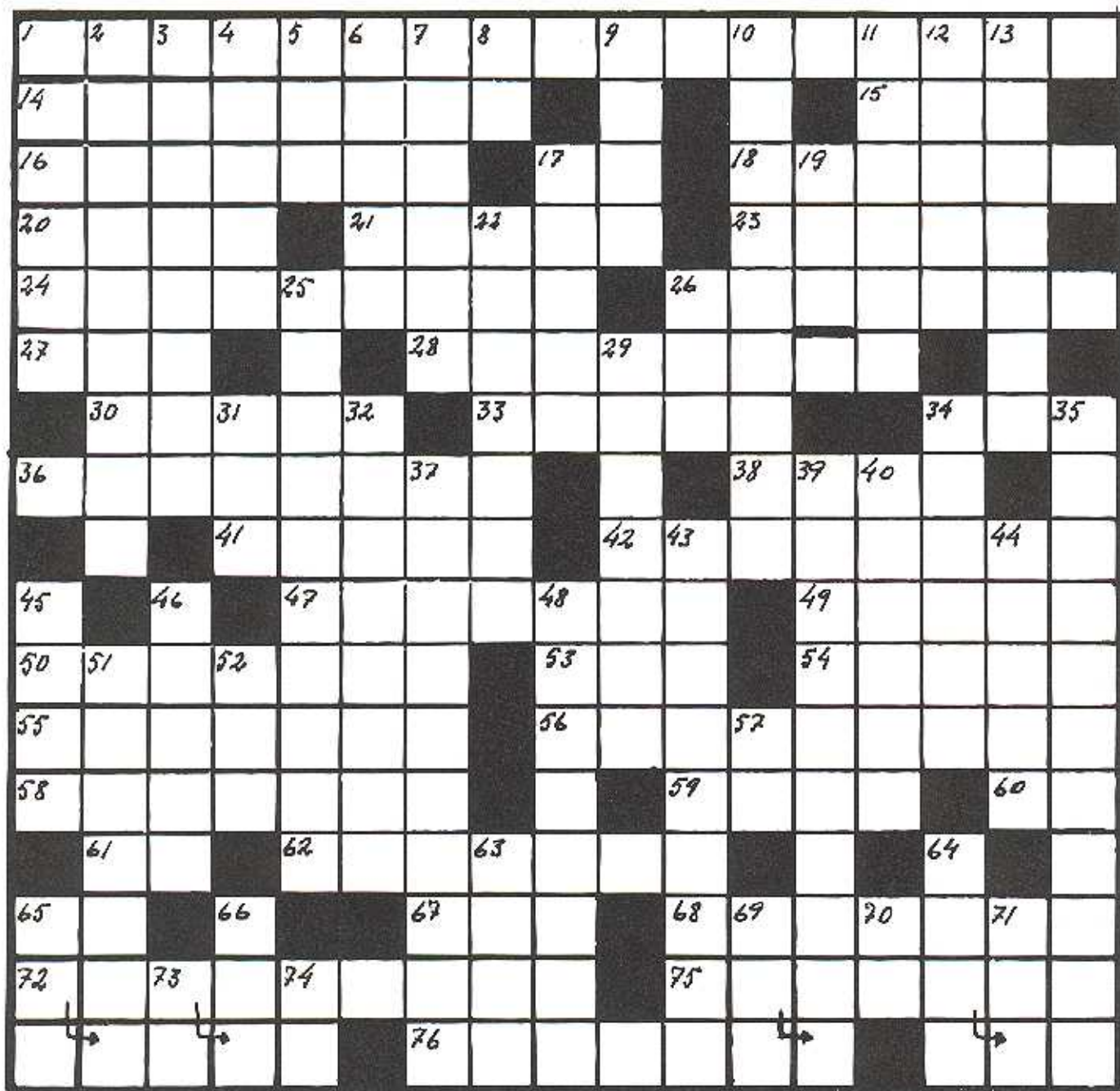
Korsordet 1/97

VÅGRÄTT

- 1 Mellan gubbe och gosse
- 14 Tillbedjansvärd
- 15 Lite till
- 16 I pluralisform finns det
lata sådana
- 17 Sätta frö
- 18 Servislåda
- 20 Bärsärkagång
- 21 Är brisen oftast
- 23 Förgyller köttsoipan
- 24 Är besökaren i gruvan
- 26 Huvudskeleplats
- 27 Tretal i sammansättning
- 28 Örepubli
- 30 Kvar, trots rean
- 33 Snodde sig på
- 34 Ett "Palmespår"
- 36 Ljus, med dragning åt gråvitt
- 38 Tvcksamt medgivande
- 41 Turkisk sultan
- 42 De tokiga kvinnorna
- 47 Gick till botten
- 49 Motsatsen till zenit
- 50 Har tummen mitt i handen
- 53 Förkortning för viss energi
- 54 Uppländsk sjö
- 55 Peppades upp
- 56 Franska kronprinsar - förr
- 58 En i vår västliga arkipelag
- 59 Sådana tal finns
- 60 Negativt tillkännagivande
- 61 Platina
- 62 Tvivelaktigt kompanjonskap
- 65 Först i mellandagarna
- 67 Ort i Västergötland
- 68 Hård att tas med
- 72 Köpslå
- 75 Alludera
- 76 Lagt märke till

LODRÄTT

- 1 Chevaleresk
- 2 Holländsk specialitet
- 3 Ökänd
- 4 Karin Månsdotter var hans gemål
- 5 Andel av ett belopp
- 6 Viljelöshet
- 7 Five o'clock i London
- 8 Här går det undan
- 9 Löftestid
- 10 Hans sak var Finlands
- 11 Överflödande
- 12 Besvärades Gustav II Adolf av
- 13 Altarskåp
- 17 Blev Ane den Gamle
- 19 En form av avslutning
- 22 Var kyrassiärerna
- 25 Närvarande
- 26 En av Jacobs söner
- 29 På ordinarie tid
- 31 Turku vid Aura
- 32 Styra, härska och råda
- 34 Nåd och skor
- 35 Levererar kraft till mjölnaren
- 37 Bör vara god
- 39 En boricka
- 40 Välsituerad anka
- 43 Tar i besittning
- 44 Där finns katarakter
- 45 Utsätts hanrej för
- 46 Är nestorn
- 48 "Smutskastat"
- 51 Håravfall
- 52 Aversion, lindrigt sagt
- 57 Rena reklamen
- 63 Beteckning för specialbyggt fartyg
- 64 Risk att gå under
- 65 Gav namn åt försvarsverk
- 66 Sångaren Bertil .....
- 69 Har man ugglorna i mossen
- 70 Fond
- 71 Västgötakommun
- 73 Fisk
- 74 Ser magert ut på slutet

Lösningarna insändes före 15/6 1997 under adress:
 KA-fyren, Redaktionen, c/o Muséet,
 Box 5155,
 426 05 Västra Frölunda

Vinnare av korsordet 2/96:

- 1:a pris   Ingrid o Sven Jacobsson, Västerhaninge
 2:a pris   Åke Möller, Karlskrona
 3:e pris   Dagmar Ternegren, Västra Frölunda

**Vinnarna har erhållit sina priser.
 Stort TACK för Er medverkan!**

Information från Göteborgs samverkande militära kamratföreningar (GSMK)

Tidigare aktiviteter:

Den i KA-Fyren 2/96 omtalade VESPERN samlade ett 100-tal deltagare, kanske något färre än vad arrangörerna hoppats på.

En stor fanborg fyllde koret i Vasakyrkan och efteråt serverades kaffe med dopp i församlingshemmet.

Kanske bättre uppslutning nästa gång?

Kommande aktiviteter:

1

LV 6 kamratförening
arrangerar besök vid
Skjutningar med robot 70
den 7 maj.

Intresseanmälan senast 15 april på telefon 91 64 84.

2

Kustartilleriets kamratförening anordnar
Utflykt till Käsö
den 8 maj, (Kristi Himmelfärds dag).
Samling vid kasernvakten på KA 4 klockan 0930 var-
efter båt avgår från KA 4 hamn.

På Käsö blir det rundvandring med guide och
därefter "Picknick i det gröna".
Medtag kaffe och smörgås när förtäring inte kan er-
hållas på ön.
Beräknad återkomst till KA 4 klockan 1430.
Intresseanmälan till undertecknad senast
den 17e april på telefon 29 04 63.

3

GSMK

avser deltaga i firandet av

**Nationaldagen / Svenska Flaggans dag
den 6 juni.**

Medlemmar ur vår förening som önskar deltaga anmä-
ler det till undertecknad
senast 15 maj på telefon 29 04 63.
Det vore trevligt om vi kunde få stort
deltagande i denna parad.

Helmer Ternegren

Skattmästaren har ordet

År 1996 har varit ett år med stor omsättning. Medlemsavgiften har höjts till 60 kronor, antalet medlemmar har ökat något, vilket tillsammans med många och myckna gåvor givit ett gott tillskott till våra resurser.

Tyvärr är det några medlemmar som ligger efter med årsavgiften och styrelsen har till och med sett sig nödsakad att utesluta ett fåtal.

Kostnaderna har också varit stora.

Flera aktiviteter, bland annat 60-årsjubileet, har subventionerats kraftigt men den fastställda budgeten har hållits.

Sammanlagda behållningen har dock minskat.

Med denna tidning följer som vanligt en avi för inbetalning av 1997 års årsavgift och eventuell gåva.

Glöm inte att uppge namn på avin!

Tack för alla vänliga hälsningar!

Helmer Ternegren